

nazoru se kaže že neko zrelo življenjsko spoznanje, ki gleda stvari v sožitju dobrega in hudega in v njunem vednem boju. Čutimo sicer, da je današnja družabna in duhovna površina tako občutljiva, da pričakuje tudi od pripovednika odgovora na vse, kar jo vznemirja, in da se pripovednik temu nikakor ne more odtegniti; toda posebne življenjske okoliščine marsikomu branijo, da bi mogel biti sredi življenja. To se bolj in bolj pozna tudi Bevkovim zgodbam. Vendar ni glavna zgodba, ampak življenje. F. K.

Anthologie de la Poésie Yougoslave des XIXe et XXe siècles par Miodrag Ibrovac en collaboration avec Mme Savka Ibrovac. Paris. Librairie Delagrave 1935.

Ta cvetnik iz vrtov jugoslovanske poezije je namenjen zlasti tistim našim prijateljem med francoskim narodom, ki poznajo sicer Jugoslovane kot hrabre bojevnike za svobodo, pa mislijo, da smo še »mlado, neomikano plem«. Naj že izvedo, da je naša omika stara devet stoletij! Seveda smo bili razcepljeni, hlapci mogočnikom, zato se svet ni zmenil za nas, češ kako bi pel suženj. In vendar so vzkli iz teh s krvjo in solzami prepojenih tal žlahtni cvetovi!

Zato najprej pregled jugoslovanskega pesništva — kratek, jedrnat in res pregleden: sveta blagovestnika, najstarejši spomeniki, cerkvena slovanska pismenost. Prvi začetki posvetnega slovstva, ki jih zamori nesrečno Kosovo. Dubrovnik, mestece na sotočju dveh omik, postane žarišče renesanse. Reformacija razgiblje Slovence, slovenski Luter hoče preroditi rojake. Na Hrvaškem požene renesansa zakasnel cvet, Frankopanovo liriko. Narodna zavednost se budi. Vsaka doba in vsaka dežela ima svoj pomen: že vstaja v Vojvodini silni prenovitelj, prosvetljenec Obradović. Za njim pride z Vukom in Kopitarjem vstajenje narodne pesmi, ki je ob njej ostrmel svet. Ilirizem prinese edinstvo knjižnega jezika srbskohrvaškega, »slovenščini pa dá Francè Prešeren sijaj, ki jo dokončno povzdigne za knjižni jezik.« Romantika, hčerka narodne Muze, da vsaki jugoslovanski veji svoj vrh: Njegoša, Mažuranića, Prešerna. Kakor romantika je tudi njej sledeči realizem čvrsto zakoreninjen v domačih tleh, »Ilić, Gregorčič in Aškerc, Kranjčević in Tresić-Pavičić so veliki začetniki realističnega gibanja, ki bi ga prav tako mogli imenovati idealistično«. Tudi moderni niso brezdomovinci: obleka je bogata in vezena, toda blago je stekano iz sanj, ki so jih sanjali predniki. Ta srečna spojina tujih vplivov in domačih izročil je rodila dela klasikov, kakor so Dučić in Rakić, Vojnović, Nazor in Župančič.

V ta izvajanja avtor spretno vpleta vse tiste rahle stike, ki jih je v teku stoletij imela z nami Francija. Ni samo kopica imen v tem izvrstnem uvodu: vsa naša burna preteklost, slavna in bridka, odseva iz njega. To je dovolj za bralca Francoza, da ga ne zdolgočasi, in po vrhu v jeziku, ki bo tudi izbirčnemu zapadnjaku užitek. Če presojamo Ibrovčev uvod s tega zrelišča, bomo radi odpustili avtorju to ali ono površnost.

Antologija vsebuje 19. in 20. stoletje. V predgovoru je avtor obrazložil načela, ki so ga pri izbiri in obdelavi vodila. Popolnoma pravilno je, da si ni dela otežil z rimo, ki bi nujno temu ali onemu izkrivila smisel, pač pa

je po možnosti pridržal ritem. Pravi, da ni maral prevodov preveč francizirati, da pesmi ne izgube svojega domačega vonja. Kolikor poznam Francoza, vem, da mu bo prav ta lahni nadih prirodne slikovitosti prijetno dražil uho.

Sedaj pa k cvetniku samemu. Ni moja naloga ocenjevati prevode srbskih in hrvaških pesnikov, to so ali bodo opravili drugi. Pač pa se hočem natančneje pobaviti s tem, v kolikšni meri in kako so predstavljeni francoskemu občinstvu slovenski pesniki.

Cvetnik obsega 377 strani (mali oktav), od teh jih je osemindvajsetim slovenskim pevcem odmerjenih 75, torej pičila petina. To je premalo, posebno če pomislimo, da odpade od tega 20 strani na življenjepise. Mislimo, da bi se dostojna in verna slika našega pesništva mogla podati komaj na trikrat toliko straneh. Saj vemo, katera je šibka plat vseh takih cvetnikov: na eni strani obširno gradivo, ki zraste človeku čez glavo, čim se malo bolj poglobi, na drugi strani knjigotrški oziri in drugo. Zatorej velja izbirati res le najboljše in najznačilnejše! A v tem pogledu — se bojim — je avtor dal preveč prednosti mlademu rodu: morda bi bil vendar katerega brez velike škode izpustil, zato pa našel prostora za Stritarja, ki njegovega imena zaman iščem v cvetniku! Pa preidimo k podrobnemu pretresu.

Cvetnik se začinja (dosti pomembno) z Vodnikom. Življenjepis je kar izvrsten: jedrnat, pa izčrpen, oznaka pravilna. Podčrtano je posebno tisto, kar bi utegnilo prvenstveno zanimati Francoza; zatorej ne sme pozabiti »Ilirije oživljene«. Prevel jo je prav dobro avtor sam, prevod je mestoma celo slikovitejši ko izvirnik (široko razgraja — ses exploits retentissent, pride vihar — l'ouragan s'abatit, naprej ga povem — j'en suis le héraut). Po nepotrebnem podaja Vodnikov: me gori držiš s franc.: qui me relève du tombeau, namesto: qui me soutient. Prevodeno se mi zdi: trebit ukaže mu prah — ordonne de le tirer de l'oubli. Da je izpustil 4., 5. in 17. kitico, je popolnoma pravilno.

Treba je bilo podati nekaj za Vodnika značilnega, zato je izbral Moj spomenik: v njem je nekaj tiste pevske šegavosti, ki »razgraja«, po »Novem letu«, domačnosti kakor v »Zadovoljnem Kranjcu«, tudi se za hipec zresni kakor v »Kosu in breznu« pa lastne oznake zvrhana mera. In kar je glavno: prevesti se da, dočim so gornje pesmi zaradi svojega »kmečko nazornega« jezika skoro neprevedljive. Šele ob Ibrovčevem prevodu sem se zavedel, kako je Vodnik ves naš, ker kljub vestnosti in izraznemu bogastvu svoje francoščine ne more podati tega, kar je v izvirniku. Naslov je po nepotrebnem razširjen, najbrž se je prevajalec hotel izogniti kakofoniji (mon humble monument). K prevodu samem tole: leta nerodna nikakor ne pomenijo: les jours de ma jeunesse folle (spominja na Villona!). »Vršacu« se je izognil, zato je nastalo manj razumljivo mesto, ki ga je bilo treba spopolniti z: voix familières za: inacega glasa. Najbolj se približa izvirniku druga kitica, ki jo bralec primerjaj kot vzorec za lepo in zvesto prevajanje:

Ne žvenka, ne cvenka,
pa bati se nič;
živi se brez plenka
o petju kot ptič.

Sans un sous vaillant,
qu'à cela ne tienne;
on vit, sans pâture,
comme l'oiseau de son chant!

Pač pa mi zadnji dve vrstici nista všeč: Seules, pour chanter mon souvenir, vivront mes chansons. Kje je tu kaj tistega ponosa, ki zveni iz Vodnikovega: dovolj je spomina? Kje je tu tisti exegi monumentum?

Pri Prešernu smo: kratek življenjepis in lepa oznaka v blesteči francoščini. »Kakor snežni velikani, ki mu je ob njih vzhodu tekla zibel, je šel samotni skozi življenje.« (Odkod pa njegova šegavost?). Od njegovih pesnitev sta podrobneje označena Sonetni venec in Krst pri Savici. Prevajalec poudarja Prešernovo mojstrijo: kljub silni utesnjenosti po zunanji obliki pesnik najde najprimernejši izraz svojim mislim in čustvom, trpeč ob bedi svojega naroda in upajoč v njega odrešenje. Ko omenja Prešernovo široko razgledanost, bi avtor pač moral vsaj imenovati Čopa. Na koncu navaja prevode Prešernovih pesmi v tuje jezike.

Po tej pravični oceni Prešernovega dela pa se začudimo: samo dva soneta iz »Venca« in »Vrba«! Znano mi je, kako visoko prevajalec ceni Prešerna, da ga zna precej na pamet, pa vendar ni našel prostora, da bi Prešerna dostojneje prikazal. Zakaj ni rajši izpustil tega ali onega od modernih, kar bi bilo za cvetnik brez škode, čeprav je morda pesem sama na sebi dobra? V vsako antologijo slovenskega pesništva sodijo še nekateri od sonetov nesreče, nekatere gazele. »Slovo od mladosti« je nujno potrebno za pesnikovo oznako, »Ribič« je prepomemben za njegovega življenja žalogro, »Pevcu« za njega ustvarjanje in umetniški nazor.

Najbolje je preveden sonet: »Iz krajev niso...« Če izvzamemo nekaj šibkejših mest kakor:

kjer se veselje po obrazi zlije	où la joie se répand sur tous les visages
zbude se v srcu sladke harmonije	montent, en s'éveillant
kali, kar žlahtnega je, žene zale	s'épanouit toute noblesse

je prevod sijajen. Le pogledjte:

kjer tvoje milo se oko ozira	où resplendit la douceur de tes yeux
kjer mine jeza	où expire la fureur
kjer petje iz polnega srca izvira	où du cœur débordant jaillit la chanson

K magistralu bi pripomnil, da nov venec nikakor ne pomeni tega, kar v francoščini une autre couronne, mokrocveteče rožce so vse nekaj drugega kakor à la rosée écloses. Prav tako ni v prevodu točno podan smisel vrstic: obdajale so vtrjene jih skale viharjev jeznih mrzle domačije — les roches arides les entouraient — glacial séjour des vents furieux.

Prvo vrstico »Vrbe« prevaja: O Vrba, mon village, douceur et joie. Čemu bi se toliko oddaljevali od izvirnika, ali bi ne zvenelo lepše in bi bolj ustrezalo: O Vrba, heureux, chéri village natal? Prav tako je presvobodno: sans la soif d'apprendre, cette vipère, je serais heureux dans ma maison, in: les gouttes de bonheur qu'elle (= la vie) nous verse za Prešernovo: vse, kar srce si sladkega obeta. Koliko več nam pove Prešeren z vrstico: za doto, ki je nima milijonarka, kakor prevajalec: bien que n'ont pas d'autres plus riches. In kje je tista prijazna domačnost, če je sosed svet Marka podan z: le clocher de Saint-Marc?

Ni igrača prevajati Prešerna in morda sem šel v svojih zahtevkih predaleč, a kdo more zameriti, če si želim čim dovršenejšega prevoda za pesnika, kot je Prešeren!

Levstik je zastopan z eno pesemco, ki ga kaže na stezah narodnega pesništva (*Devant le moulin*), pravilno pa se poudarja, da je važen predvsem po svojih delih v nevezani besedi. Ob Jenku se pokaže, da prevajalec posebno ceni budniško poezijo, saj imamo v cvetniku »Slovensko zgodovino« in »Po moji smrti«, nimamo pa nobene obujenke in nobenega obraza.

Stritarja v cvetniku — ni, pač pa njegovi učenci in epigoni! In vendar je Stritar po Prijatelju »osrednja osebnost slovenskega slovstva«, in vendar je oblikovno na višku, pa francoski šolan! Prepričan sem, da ne zadene krivda prevajalca, ampak njegove slovenske svetovalce. Stritarjev pomen in vrednost njegovega pesniškega dela nekateri dosledno malijo, in vendar je kljub svetožalju tako pristno naš, kakor le kateri drugi. Da bi se med »Dunajskimi elegijami« ali drugod ne našla prevoda vredna pesem, si pač nihče ne bo drznil trditi. Če bi bil ta cvetnik samo antologija slovenskega pesništva, bi tudi nepoučen Francoz moral opaziti, da zija med šestdesetimi in osemdesetimi leti ogromna vrzel.

Tudi v izbiri Gregorčičevih pesmi daje avtor prednost domoljubni liriki, zato si je seveda izbral »Soči«. Morda bi bil dobro napravil, če bi bil dodal še katero od »poèmes philosophiques qui valurent à l'auteur l'hostilité du clergé, n. pr. »Človeka nikar«, saj je za Gregorčičevo Muzo preznačilna. Prevod je izvrsten, od kraja do konca točen, jezik slikovit, celo tiste krajevne barve ni izgubil, ki se z njo ponaša izvirnik.

Pri Aškercu je podčrtano njegovo svobodomiselstvo, prevajalec pravilno pripominja, da je pesnikova moč zlasti v baladah in romancah. Za primer je prevedena *Ballade de Saint Martin*; brez dvoma je dosti drugih boljših, vendar je za francoski okus kar dobro izbrana. O »Napoleonovem večeru« pravi avtor v uvodu, da ima samo zgodovinsko vrednost (morda ni čisto tako), a za naše stike s Francozi je pesem preznačilna. Posrečeno sta prevedena pek Testič (*Lapâte*) in mesar Sekač (*Tranchard*), zakaj pa je prevajalec pridržal trgovca Mola?

Še Medved in Maister in že smo pri moderni. Od Cankarja je sprejel v cvetnik »Heleni«, pač le zato, da je mogel s toplimi besedami očrtati Cankarjev pomen za slovensko slovstvo, čeprav po svojih delih ne sodi v cvetnik slovenskega pesništva. Kette je predstavljen s pesmijo: »Skozi gozd je šel«; saj ne rečem, da ni tega vredna, a jaz za svojo osebo bi rajši videl kak sonet iz cikla »Moj Bog«. Murnovi »Vlahi« so edina pesem, ki je tudi v prevodu obdržala rimo. Pri mojstrskem prevodu je sodeloval A. Debeljak.

Župančič, »le prince des poètes slovènes contemporains«, je obdelan z veliko ljubeznijo. Po kratkem životopisu obdela avtor precej obširno njegovo prevajalsko umetnost, potem pa ocenjuje njegovo liriko: *riche et complexe, sa lyre résonne des accents les plus variés depuis la candeur souriante de l'enfant jusqu'aux cris déchirants de l'homme passionné, que l'effort constant du poète vers la méditation impassible n'est pas encore parvenu à dompter*. Njegova nemirna in ponosna narava, ki se rada raz-

grinja v skrivnostno, mu zaukazuje vzvišeno zadržanost... Apostol lepote, ki jo propoveduje v umetnosti in življenju — ta kult je rdeča nit njegovega dela... Župančičev jezik je čist in živahen, vedno svojski, bodisi v izrazu, bodisi v drznih novotvorbah njegovega besednega zaklada.

V tem poslednjem bi utegnil tičati vzrok, zakaj ni v cvetniku »Dume«, pa se mi ne zdi zadosten, saj bi se tudi v francoščini mogle najti Župančičevim ustrezajoče »drzne«, a krasne primere. — Prevedene so naslednje pesmi: »Jezero«, »Tiho brez besed«, »Vizija«, »Geslo«, »Grobovi tulijo«, »Žebljarska«, »Otroci molijo«. Od teh se mi zdi najšibkejša »Žebljarska«, saj zveni v prevodu kakor proza. Krivda ni v prevajalcu; brez ritma in rime mora pesem izgubiti dobršen del svoje pesniške vrednosti. »Grobovi tulijo« je prevedena samo kot odlomek, pa prav dobro. »Otroci molijo« zgrabi v prevodu prav tako ko v izvirniku. Najboljši pa je gotovo prevod »Vizije«, pri katerem je sodelovala gospa Ibrovčeva. Za primer nekaj mest:

in pokale so prsi skalam — les entrailles des rochers
 greh se je rogal — le péché ricanait
 v vrtincu burnoblaznem — dans un tourbillon forcené
 kipeč naval razburkanih strasti — l'assaut bouillonnant des passions déchainées
 i tvoji prsti k nji trepečejo? — tes mains aussi se crispent vers elle?

Od novejših pesnikov so zastopani s po eno pesmijo (večinoma) in s kratkimi životopisnimi pripombami Peterlin-Petruška, Golar, Gradnik, Golia, Debeljak, Majcen, F. Albrecht, Lovrenčič, Gruden, Seliškar, Jarc, Vodnika, Sr. Kosovel in Klopčič.

Za končno presojo tega cvetnika bo pač odločilen odgovor na vprašanje: ali ustreza svojemu namenu? Mislim, da lahko mirno pritrdim, tudi kar zadeva slovenski del. Francoski javnosti smo po njem dostojno predstavljeni, zatorej moramo biti g. Ibrovcu in njegovim sodelavcem hvaležni. Posebne odlike so izvrstni slovstveni pregled, jasne in točne oznake pesnikov, izrazno bogat in izbrušen jezik. Prevod se mestoma za spoznanje preveč oddaljuje od izvirnika. Izbor ni brez prigovora.

Cvetnik je posvečen spominu gospe Jelisavete Ibrovčeve, ki je bila z vsem srcem pri tem delu. Kar je v njem ljubezni do slovenske grude in slovenske pesmi, je v veliki meri njeno. Spoznali smo jo, ko je bila zadnjič v Sloveniji. Ljubila je naše kraje in našo pesem, naše planine in njih cvetje. Ko se je poslavljala, vsa v cvetju (ti pa si roža med rožami), je vzkliknila: »Prihodnje leto pa v gorenjsko vasico in slovenski bom govorila ko rojena Slovenka!« A prišlo je drugače: Oko ti plameneče, grobovi tulijo! Blag ji spomin!

A. Bajec

Miroslav Krleža, *Balade Petrice Kerempuha*. Akademska založba, Ljubljana 1936.

Pri nobenem južnoslovanskem narodu ni zavest tako obtežena z neprebavljeno preteklostjo kakor pri Hrvatih. Take zmede, kakor še danes vlada pri njih o bistvu narodove duše, o kulturi, o narodni in zapadni kulturi, o skladju med gonskostjo in zavestnim življenjem ni kmalu najti. Hrvatsko